

Com ja s'ha esmentat anteriorment i moltes fonts corroboren, l'escola és la principal font d'informació que reben els adolescents d'Europa. I per aquest motiu, resulta fonamental esbrinar si a través de la difusió de coneixements que comporta s'influencia en les seves actituds, sentiments i opinions.

En conseqüència, la primera hipòtesi que es planteja l'estudi és si els adolescents amb més coneixements d'Europa posseeixen millors expectatives de la Unió Europea. Per tant, si existeix una relació entre els coneixements i les expectatives. Però per aprofundir en aquesta anàlisi, prèviament es tenen en compte diverses qüestions, com ara quins coneixements tenen els joves d'Europa; quins voldrien tenir; i si hi ha diferències de coneixements per curs, gènere, origen o nivell socioeconòmic. Posteriorment, també s'analitzen les expectatives dels adolescents enquestats respecte a la Unió Europea, com es poden mesurar i si existeixen diferències segons les variables sociodemogràfiques.

Aquest apartat finalitza amb l'anàlisi de la correlació existent entre els coneixements d'Europa i les expectatives que tenen els adolescents sobre la Unió Europea, que és el que es planteja la hipòtesi 1.

Hipòtesi 1:

H1: Els adolescents amb millors coneixements d'Europa posseeixen millors expectatives de la Unió Europea.

1. Descripció dels coneixements dels adolescents sobre Europa.

Amb l'objectiu d'analitzar els coneixements que posseïen els adolescents enquestats d'Europa i de la UE, es van introduir al qüestionari vuit preguntes que tractaven de mesurar què sabien els estudiants sobre diversos aspectes d'Europa, com ara coneixements de religió, de política, de ciutadania, d'economia, de llengua, de cultura, i

de geografia.²⁷ Aquestes preguntes sobre coneixements es van extreure, malgrat que amb modificacions i qüestions afegides, de l'estudi de Prats i altres autors “Los jóvenes ante el reto europeo” (2001),²⁸ amb l'objectiu de comparar els resultats dels coneixements d'Europa entre els joves en dos períodes de temps propers, però diferents.

En la següent taula es mostra la nota mitjana dels coneixements per les diferents preguntes realitzades segons el gènere.

Taula 9. Descriptius dels coneixements per gènere.

CONEIXEM.	GÈNERE					
	Nois		Noies		Total	
	Mitjana	Des. Típ.	Mitjana	Des. Típ.	Mitjana	Des. Típ.
Religió	4.35	2.66	4.74	2.47	4.56	2.57
Religió (2)	1.94	2.18	2.37	2.07	2.17	2.13
Sistema polític	4.59	2.19	4.52	2.59	4.55	2.41
Vot/Residència	5.16	2.71	5.06	2.80	5.10	2.76
Economia	1.73	2.80	2.37	3.06	2.07	2.95
Llengües	1.47	1.19	1.86	1.18	1.68	1.20
Cultura	1.64	1.38	1.91	1.33	1.78	1.36
Geografia	1.90	1.88	2.43	2.02	2.18	1.97
Coneix. total	2.85	1.28	3.16	1.34	3.01	1.32

Les qüestions amb pitjors valoracions, o sigui, que mostren els graus de desconeixement més elevats entre els enquestats, són les de religió, economia, llengües, cultura i història europea i geografia física. Sorpren, fins i tot, que la majoria dels adolescents mostrin no conèixer ni tan sols totes les llengües que es parlen a Catalunya i a l'Estat Espanyol. Respecte a cultura i història europea, els estudiants treuen millors valoracions en el coneixement de personatges, però suspensen quan es tracta de relacionar el personatge i la seva activitat amb el segle que van viure. Es constata la dificultat que tenen els adolescents per ubicar correctament els conceptes, fets, personatges i processos històrics en el seu temps cronològic.

²⁷ Cadascuna de les preguntes es va valorar del 0 al 10, i les respostes no contestades, com en els exàmens, es va entendre que no se sabien.

²⁸ Les preguntes de l'estudi de Prats *et al.* (2001) van ser mínimament modificades. Se'ls va afegir qüestions sobre aspectes d'Espanya i, més en concret, de Catalunya, que també resultaven interessants de comparar.

L'estudi revela, de manera sorprenent, que les preguntes més encertades són precisament aquelles que fan referència als sistemes polítics i als drets dels ciutadans, per tant, les de l'àmbit de la ciutadania europea. De fet, les millors puntuacions són per les respostes sobre el dret de vot i la llibertat de residència dels ciutadans de la UE. Curiosament, des de les institucions educatives s'incideix en què manca fomentar la ciutadania europea a través de les escoles, i els adolescents enquestats resulten tenir millors coneixements en aquesta matèria que en altres assignatures que ja existeixen en el currículum escolar tradicionalment.

Si tenim en compte les diferències de coneixements per gènere, s'observa que les noies obtenen més d'un quart de punt (0.31) en les seves qualificacions per sobre dels nois. Per tant, es pot afirmar que el gènere femení posseeix millors coneixements d'Europa i treu millors notes que el masculí, tot i que no per molta diferència.

Amb la finalitat d'obtenir els resultats globals dels coneixements d'Europa, amb les respostes de totes les preguntes sobre aquest tema del qüestionari es va elaborar una variable anomenada "coneixements totals", que mesura el que saben els adolescents d'Europa sobre totes les qüestions plantejades. Cal destacar que en el seu conjunt, el 91,6% dels alumnes enquestats suspèn, mentre que tan sols el 8,4% aprova. Es tracta d'uns resultats molt baixos, els possibles motius dels quals comentarem en l'apartat posterior.

Finalment, la present recerca ens ha permès determinar que una àmplia majoria d'adolescents desitjarien tenir més coneixements d'Europa. Ho afirma el 82.8% dels enquestats. Tan sols el 14,2% no hi està d'acord i el 3% no contesta. Per tant, els joves volen saber més sobre Europa, i són conscients del seu desconeixement sobre el tema.

La insatisfacció dels adolescents per la deficient informació rebuda d'Europa a l'escola s'expressa explícitament en les entrevistes en profunditat. Excepte en algun cas aïllat de satisfacció per la informació obtinguda, la gran majoria afirma que no adquireixen suficients coneixements. Bàsicament són dues les mancances expressades. En primer lloc, el fet que els currículums escolars se centren massa en Catalunya i Espanya, i Europa es tracta poc. En segon lloc, es facilita només la informació bàsica d'Europa, dels països que la formen i de quan es va crear; però no de què s'està fent en l'actualitat,

què s'està decidint, quines polítiques s'adopten i quins avantatges comporta tot això per als ciutadans europeus.

Un noi de quart de Campclar afirmava: "Sólo aprendemos cosas de Cataluña, y también algo de España...bueno de España también. Pero de Europa casi nada. A mí me daría vergüenza. ¿Cómo quieren que luego votemos para la Constitución Europea si no sabemos ni lo que es? Bueno...algo sabes, pero no sé de qué va ni qué pone". En la mateixa direcció, una noia de quart de l'IES Torredembarra també expressava: "Jo crec que el que aprenem d'Europa és insuficient per entendre què s'està fent ara a la Unió Europea. Aprenem quins països són membres, quan es va formar i una mica per damunt tot això dels tractats constitutius. Però no ens expliquen què s'està decidint o aprovant en aquest moment, quines lleis s'estan aprovant...saps? Ens falta aprendre més sobre el dia a dia de la Unió Europea".

Com a conclusió, si tenim en compte els baixos resultats obtinguts en coneixements d'Europa, l'especificació d'uns coneixements mínims en els currículums, així com els desitjos per part de la majoria dels alumnes de saber més sobre la Unió Europea; tot això fa pensar que les informacions que reben els adolescents d'Europa a les escoles no són gaire extenses. Com a conseqüència de tot el que s'ha esmentat anteriorment, els coneixements que posseeixen els enquestats són insuficients.

2. Comparació dels resultats sobre coneixements d'Europa amb altres estudis.

La primera qüestió comparativa a destacar dels resultats del nostre estudi, que coincideix amb la recerca de Prats (2001), és que els alumnes coneixen en general els personatges de la història, però els seus coneixements disminueixen a l'hora de relacionar el personatge i la seva activitat situant-lo en el segle que van viure. Es constata, per tant, com diu Prats, la dificultat per part dels adolescents d'ubicar correctament personatges i processos històrics en la seva època.

En canvi, cal subratllar que les millors qualificacions dels resultats de coneixements sobre Europa del nostre estudi, com hem esmentat anteriorment, són per la pregunta del dret de vot i la llibertat de residència dels ciutadans de la UE, cosa que contrasta totalment amb els resultats de la recerca de Prats (2001). És l'única pregunta sobre coneixements els resultats de la qual són totalment contraris entre els dos estudis. En el nostre, la pregunta és aprovada pel 70,4% dels enquestats, i en la investigació esmentada tan sols la tercera part de l'alumnat sembla conèixer aquests drets. Tenint en compte que la nostra anàlisi és posterior en el temps, això representa que els alumnes cada cop coneixen més aspectes de la ciutadania europea, als quals s'està donant prioritat a les escoles.

Respecte a la variable gènere en els coneixements, els resultats d'aquest estudi també difereixen dels de Prats (2001). En la seva recerca els nois mostren posseir mig punt de nota mitja general més que les noies. O sigui, el gènere masculí obté millors resultats. En canvi, en el nostre estudi, el gènere femení supera al masculí en més d'un quart de punt (0.31) de les seves qualificacions. (veure Taula 9)

Si comparem els "coneixements totals" amb els de l'estudi de Prats (2001), les dades recollides en la nostra recerca mostren un empitjorament dels resultats, ja que les qualificacions són molt més baixes. En la recerca de Prats (2001), aproximadament la meitat dels estudiants han superat la prova de coneixements, i en la nostra, la gran majoria suspèn. Tanmateix, coincidim que el grau de coneixements dels temes europeus per part dels estudiants que conclouen la seva educació obligatòria és escàs.

Diversos són els motius que expliquen els inferiors resultats en coneixements del nostre estudi. Per una banda, en la present recerca s'han valorat els resultats de tots els alumnes enquestats, ja cursin primer, tercer o quart d'ESO; mentre que en l'estudi de Prats tan sols s'enquestava als alumnes de quart. Aquesta és una qüestió important a tenir en compte, ja que com es veurà en els propers apartats, els alumnes de quart obtenen millors puntuacions que la resta d'estudiants. Per altra banda, cal tenir present que les preguntes no contestades es van valorar com no sabudes, o sigui, amb un 0. I com les preguntes de coneixements es van deixar per al final del qüestionari, la possible manca de temps per motiu d'un canvi de classe o temps de descans, podrien haver estat un motiu per deixar algunes preguntes de coneixements, o totes, en blanc. També és

important tenir en compte que l'estudi de Prats es basa en enquestes realitzades tant en escoles públiques com en privades, i el present estudi tan sols s'ha centrat en les públiques. Una darrera explicació es basa en què, davant la por manifestada pels alumnes a ser examinats sobre els seus coneixements d'Europa, l'entrevistadora els va tranquil·litzar dient que es relaxessin perquè allò no era cap examen que els hagués d'avaluar amb repercussions en les seves notes. Potser tant per la por a ser avaluats, com per un excessiu relaxament, la realitat és que moltes preguntes de coneixements es van deixar en blanc, amb la qual cosa els resultats han estat força baixos.

Els resultats dels Eurobaròmetres de 1982, 1987 i 1990 (Dekker, 1993) també mostren la precarietat dels coneixements dels adolescents sobre Europa. Concretament, a l'estudi de 1990, només un 4% dels enquestats va identificar correctament tots els Estats membres de la UE. Respecte a les institucions europees, el desconeixement encara és major. Al 1990, el 56% dels enquestats reconeixien no haver estat informats recentment a través dels mitjans de comunicació de cap notícia relacionada amb la Comissió Europea i més d'un terç dels joves desconeixien aquesta institució.

Si comparem aquestes dades amb les d'altres estudis, els resultats van en la mateixa direcció, malgrat el lapse de temps transcorregut entre les recerques. A l'Eurobaròmetre de 1990 (Dekker, 1993), gran part dels adolescents no se sentien suficientment informats. Tan sols el 16% estaven satisfets amb el seu grau d'informació, i en canvi, el 72% volien saber més. Similars són els resultats de la recerca "Students attitudes to Europe" (Bordas i Giles, 1993), que es va realitzar a 8 països europeus. En ell el 50,5% dels adolescents enquestats admeten el seu desconeixement sobre Europa, i al 85,5% els agradaria saber més. Així mateix, el CRMLE (*Collaborative Research in Modern Languages Education*)²⁹ (Convery, 1997) mostra uns resultats en la mateixa línia, encara que amb un major grau de satisfacció entre els joves respecte als seus coneixements d'Europa. Els resultats, doncs, són lleugerament més positius. El 54,7% dels alumnes es consideren ben informats sobre Europa, i el 2,8% molt ben informats. Per tant, tan sols el 42,5% se sent insatisfet respecte a la informació rebuda. Però a la

---

²⁹ Aquest estudi es va realitzar a través d'enquestes a vint-i-cinc escoles de secundària d'Anglaterra, França, Alemanya, Itàlia, Països Baixos i Espanya. Es va passar un qüestionari a 1337 alumnes amb l'objectiu de conèixer les seves percepcions i actituds, així com els seus coneixements d'Europa.

pregunta de si els agradaria saber més i entendre més sobre Europa, el 67,4% respon que sí, el 27,4% diu que no el preocupa i tan sols el 5,3% respon negativament.

3. Els coneixements d'Europa dels adolescents i les variables sociodemogràfiques.

No existeix cap associació significativa entre els coneixements que tenen els adolescents enquestats i el seu origen, ni entre els coneixements i la localitat del centre educatiu on estudien, així com tampoc entre els coneixements i el gènere. Però sí s'observen correlacions significatives amb altres variables sociodemogràfiques, que tot seguit s'esmentaran.

3.1. Els coneixements i el centre.

Existeix una correlació moderada ($r = 0,31$) amb una significació ($p < 0,001$) entre els coneixements que tenen els alumnes i el centre on cursen els seus estudis. Per tant, es pot afirmar que existeixen diferències de coneixements segons els centres educatius.

Taula 10. Nivell de Coneixements segons els centres educatius (freqüències i percentatges).

CENTRES	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficients		Aprovats		Notables			
Pons d'Icart	33	45,21	34	46,58	6	8,22			73	100,00
Martí Franquès	26	31,71	31	37,80	24	29,27	1	1,22	82	100,00
Campclar	20	45,45	23	52,27	1	2,27			44	100,00
Torredembarra	19	32,76	31	53,45	8	13,79			58	100,00
Joan Guinjoan	28	40,58	37	53,62	4	5,80			69	100,00
Priorat	17	24,64	38	55,07	14	20,29			69	100,00
Total	143	36,20	194	49,11	57	14,43	1	0,25	395	100,00

Com s'observa en la taula 10, els alumnes de l'IES Martí Franquès, de Tarragona, els de Torredembarra, i els de l'IES Priorat, de Falset, són els que

obtenen millors qualificacions. Per tant, són els que posseeixen millors coneixements d'Europa. Contràriament, els alumnes de l'IES Campclar són els que mostren major desconeixement, seguits de l'IES Pons d'Icart, de Tarragona i Joan Guinjoan, de Riudoms.

3.2. Els coneixements i el curs.

Els resultats de l'estudi mostren que existeix una moderada correlació ($r = 0.38$) amb una significació ($p = <0,001$) entre els coneixements totals dels enquestats i el curs que realitzen de l'ESO; la qual cosa significa que a cursos més elevats, els coneixements d'Europa augmenten entre els adolescents.

Taula 11. Nivell de coneixements per curs (freqüències i percentatges).

CURS	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficients		Aprovats		Notables			
1	78	60,47	46	35,66	5	3,88			129	100,00
3	32	25,81	67	54,03	24	19,35	1	0,81	124	100,00
4	33	23,24	81	57,04	28	19,72			142	100,00
Total	143	36,20	194	49,11	57	14,43	1	0,25	395	100,00

Com s'observa en la taula 11, entre els alumnes de primer curs el percentatge més elevat es correspon amb els deficients (el 60,47%), les qualificacions més baixes. En canvi, els alumnes de tercer i quart mostren percentatges més elevats per a la resta de qualificacions superiors.

S'observa, doncs, com és lògic, que els alumnes aprenen més coses a mesura que van passant a cursos superiors. Els joves de quart tenen més coneixements d'Europa que els de tercer i els de primer, que posseeixen percentatges de suspesos més elevats.

3.3. Els coneixements i l'edat.

L'encreuament de les variables “coneixements d'Europa” i “edat” està molt relacionat amb l'anterior, i per això els resultats obtinguts van en la mateixa direcció. També existeix una correlació moderada ($r = 0,42$) amb una elevada significació ($p = <0,001$) entre el nivell de coneixements d'Europa i l'edat dels joves enquestats. Això significa que a edats superiors, lògicament, els adolescents posseeixen més coneixements d'Europa. Efectivament, aquests resultats també estan molt relacionats amb el curs, ja que a major edat, els joves es troben en cursos superiors del nivell educatiu i obtenen majors coneixements.

Taula 12. Nivell de coneixements segons l'edat (freqüències i percentatges).

EDAT	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficients		Aprovats		Notables			
11 anys	5	71,43	2	28,57					7	100,00
12 anys	59	57,84	42	41,17	1	0,99			102	100,00
13 anys	14	53,85	7	26,92	4	15,38	1	3,85	26	100,00
14 anys	26	24,07	58	53,71	24	22,22			108	100,00
15 anys	21	19,44	65	60,19	22	20,37			108	100,00
16 anys	15	44,12	16	47,06	3	8,82			34	100,00
17 anys	3	30,00	4	40,00	3	30,00			10	100,00
Total	143	36,20	194	49,11	57	14,43	1	0,26	395	100,00

Com s'observa en la taula 12, en edats inferiors (11, 12 o 13 anys) els percentatges superiors es corresponen amb les notes més baixes, els deficients. Però a mesura que augmenta l'edat dels enquestats, s'incrementen els percentatges de qualificacions més elevades.

3.4. Els coneixements i el gènere.

No existeix cap associació significativa entre els coneixements d'Europa i el gènere, però si es para atenció als resultats de la taula de contingència, s'observen diferències dignes de ser comentades. El percentatge del gènere masculí és lleugerament superior entre les qualificacions més baixes (el 39,57%), enfront el 33,17% del femení. També és superior el percentatge de nois que suspenen amb insuficient (49,20%) encara que la diferència és mínima. En

canvi, les noies obtenen percentatges més elevats per les notes d'aprovat i notable. La diferència entre gèneres és mínima, però existent.

Taula 13. Nivell de coneixements per gènere (freqüències i percentatges).

GÈNERE	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficients		Aprovats		Notables			
Nois	74	39,57	92	49,20	21	11,23			187	100,00
Noies	69	33,17	102	49,04	36	17,31	1	0,48	208	100,00
Total	143	36,20	194	49,11	57	14,43	1	0,25	395	100,00

Comparació amb els resultats d'altres estudis.

Com s'ha esmentat anteriorment, aquests resultats contrasten amb els de l'estudi de Prats (2001), on s'afirma que els nois aconseguixen quasi mig punt de nota mitjana general més que les noies; i que el nombre d'estudiants que no superen la prova és bastant més alt entre el gènere femení.

Malgrat això, en general, la major part de la bibliografia corrobora els resultats de la nostra investigació. Segons les dades d'Eurostat (2002), el nivell educatiu de la població ha millorat considerablement durant els últims anys, particularment entre les dones. També Jiménez (2003) mostra com les noies són més constants en el treball escolar, obtenint una correspondència en els resultats educatius, ja que treuen notes més altes. Mentre el gènere masculí obté percentatges més elevats de suspesos (8,7% respecte el 3,5% de les noies), també mostra percentatges inferiors de notables (el 19,35% respecte el 31% del gènere femení), i d'excel.lents (el 5,6% respecte el 9% de les noies).

Així doncs, el gènere femení posseeix coneixements d'Europa lleugerament superiors al masculí, la qual cosa es demostra en els percentatges de qualificacions més elevades.

3.5. Els coneixements i l'origen.

Com s'ha esmentat amb anterioritat, no existeix cap associació significativa entre els coneixements d'Europa dels adolescents enquestats i l'origen d'aquests alumnes. Tanmateix, si parem atenció a la taula de contingència (taula 14), s'observen diferències segons l'origen que calen comentar.

Taula 14. Nivell de coneixements per origen (freqüències i percentatges).

ORIGEN	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficient		Aprovats		Notables			
Localitat del centre	61	31,44	93	47,94	39	20,10	1	0,52	194	100,00
Rodales properes	25	29,76	47	55,95	12	14,29			84	100,00
Altres localitats catalanes	31	42,47	36	49,32	6	8,21			73	100,00
Altres localitats espanyoles	10	55,56	8	44,44					18	100,00
Altres països	11	57,89	8	42,11					19	100,00
Total	138	35,57	192	49,48	57	14,69	1	0,26	388	100,00

En la taula es constata que l'origen més llunyà dels adolescents es correspon amb les pitjors qualificacions. Certament, els percentatges de les notes més baixes són molt superiors a mesura que augmenta la llunyania de la procedència dels enquestats. O sigui, els immigrants d'altres països són els que obtenen percentatges més elevats de deficients (57,89%). Contràriament, s'observa que entre els alumnes provinents de les localitats del centre els aprovats són superiors (20,10%), seguit dels alumnes de les rodalies properes (14,29%) i altres localitats catalanes (8,21%). Amb tot, cap alumne procedent d'altres localitats espanyoles o d'altres països ha aprovat.

Al capdavant, la taula mostra una clara relació entre la procedència o l'origen dels enquestats i els coneixements que aquests posseeixen d'Europa. Els immigrants obtenen qualificacions inferiors que els joves autòctons. Per una banda, es deuria al desconeixement d'Europa per part dels immigrants que provenen de països extracomunitaris. D'altra banda, cal tenir present el factor de la llengua, el desconeixement de la qual dificultaria l'aprenentatge inicial dels adolescents. Però també hi trobaríem altres possibles explicacions, com ara les dificultats d'adaptació, una menor implicació dels pares en la vida escolar dels

fills, o l'inferior capital cultural de les famílies immigrants. La qual cosa incideix en la totalitat dels aprenentatges.

3.6. Els coneixements i el nivell socioeconòmic.

Existeix una baixa-moderada correlació ($r = 0.21$) amb significació ($p = <0,05$) entre els coneixements dels alumnes enquestats i el nivell socioeconòmic de les seves famílies. Això significa que a nivells socioeconòmics més elevats, els adolescents posseeixen millors coneixements d'Europa. Per tant, hi ha una certa influència de la família en els rendiments escolars de l'alumnat.

Taula 15. Nivell de coneixements per nivell socioeconòmic (freqüències i percentatges).

NIVELL SOCIOECONÒMIC	CONEIXEMENTS								Total	
	Deficients		Insuficients		Aprovats		Notables			
1- Baix	10	47,62	11	52,38					21	100,00
2- Mig/Baix	59	45,38	59	45,38	12	9,24			130	100,00
3- Mig/Elevat	36	33,96	52	49,06	18	16,98			106	100,00
4- Elevat	38	27,54	72	52,17	27	19,57	1	0,72	138	100,00
Total	143	36,20	194	49,11	57	14,43	1	0,26	395	100,00

La taula 15 mostra que el nivell socioeconòmic inferior es correspon amb el 47,62% dels deficients. La resta d'enquestats d'aquest nivell, el 52,38%, suspenen. Així doncs, pel grau més baix de l'escala que mesura el nivell educatiu i la professió dels pares, no aprova cap alumne enquestat. En canvi, a mesura que augmenta el nivell socioeconòmic de la família, també s'eleva el nombre d'aprovats. Així doncs, el nivell socioeconòmic superior es correspon amb el percentatge més elevat d'aprovats i és l'únic amb un notable.

Comparació amb altres estudis.

Aquests resultats coincideixen amb els de la major part de la bibliografia que tracta la qüestió. Especialment, en l'estudi de Prats s'afirma que el capital cultural de les famílies és un factor important en el grau d'èxit escolar dels joves i adolescents. D'altra banda, s'especifica que pesa més el capital cultural que la pertinença a un determinat grup social. Per tant, a pares més qualificats culturalment, es corresponen fills amb millors coneixements (Prats, 2001).

També Jiménez (2003) afirma que el nivell educatiu dels pares influeix en les qualificacions i el rendiment escolar dels adolescents. Els fills els pares dels quals únicament posseeixen estudis primaris, obtenen els percentatges més elevats de suspesos, i les notes oscil·len entre l'aprobat i el bé. En canvi, els pares que tenen una llicenciatura, diplomatura o doctorat, les qualificacions dels fills varien del bé a l'excel·lent. A mesura que ascendeix la titulació aconseguida pels progenitors, les qualificacions escolars dels adolescents augmenten.

Així doncs, s'observa que a nivells socioeconòmics i culturals més elevats, els adolescents mostren posseir més coneixements d'Europa i obtenen millors qualificacions en el centre escolar.

3.7. Conclusions sobre els coneixements d'Europa dels adolescents segons les variables sociodemogràfiques.

Com a conclusió dels coneixements obtinguts per part dels adolescents sobre Europa, s'observa que el gènere femení obté un quart de punt de nota mitja superior al masculí; que a cursos i edats més elevades els coneixements d'Europa augmenten, i per tant, l'aprenentatge és gradual; que a mesura que s'incrementa la llunyania de l'origen dels enquestats, disminueixen les qualificacions que obtenen i els seus coneixements; i finalment, que a major nivell socioeconòmic de les famílies els joves saben més d'Europa. Malgrat tot, els resultats obtinguts en la prova de coneixements són molt baixos, degut entre

altres factors, als mínims requerits en els currículums escolars i a la flexibilitat de la seva aplicació.

4. Descripció de les expectatives dels adolescents respecte a la Unió Europea.

En la primera part d'aquest capítol s'han analitzat els coneixements que posseeixen els adolescents d'Europa. Com l'objectiu d'aquesta primera hipòtesi és mesurar la relació entre aquests coneixements i les expectatives que els estudiants mostren tenir de la Unió Europea, tot seguit s'examinaran els resultats de les expectatives.

Amb la finalitat de conèixer les expectatives que tenen els alumnes enquestats respecte a la UE, es van introduir quatre preguntes al qüestionari. La primera era si creien que la Unió els faria més forts enfront els EUA i el Japó. La segona, si la UE comportaria que es creés més treball. La tercera, si pensaven que faria millorar el desenvolupament econòmic. I l'última, si la Unió consolidaria els valors democràtics.³⁰

L'anàlisi mostra que les expectatives són majorment positives. Es pot afirmar que gairebé la meitat dels adolescents enquestats considera que la Unió Europea els farà més forts enfront altres països, els reportarà més treball, un major desenvolupament econòmic i una democràcia més estable. D'altra banda, cal subratllar que les millors expectatives són les de tipus econòmic.

Certament, els percentatges de les expectatives positives no són molt elevats, ja que es troben en valors al voltant del 50% (veure taula 16). En canvi, si s'observen les expectatives negatives, aquestes són encara molt inferiors (aproximadament el 25%), ja que molts adolescents no contesten (gairebé un 25%).

---

³⁰ En funció de les qüestions plantejades, la resposta "sí" es va mesurar com la significació d'expectatives positives, i la resposta "no" com la manca total d'expectatives positives.

5. Comparació de les expectatives dels adolescents respecte la UE amb els resultats d'altres estudis.

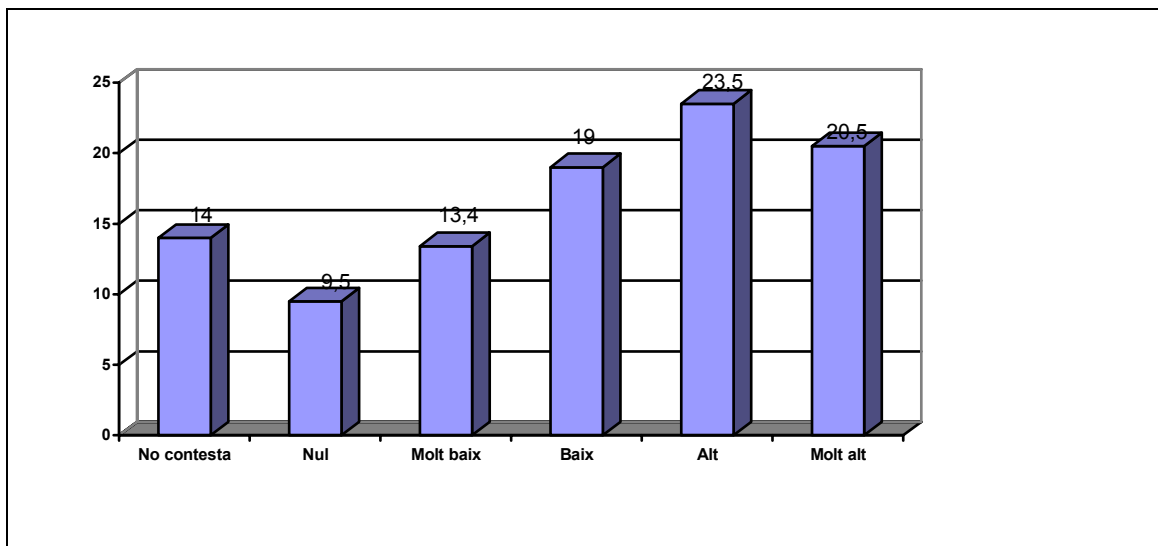
Taula 16. Expectatives. Comparació amb l'estudi de Prats (%)

	Més forts		Més treball		Més desenvolupament econòmic		Més democràcia	
	Aquest estudi	Prats	Aquest estudi	Prats	Aquest estudi	Prats	Aquest estudi	Prats
Sí	49,4	41	49,1	40	55,7	45	49,9	46
No	29,1	30	27,3	30	24,8	25	24,3	19
No contes.	21,5	29	23,5	30	19,5	30	25,8	30

Les expectatives positives han augmentat per a tots els aspectes preguntats si les comparem amb l'estudi anterior de Prats (2001) (veure a la taula 16). Així doncs, els adolescents mostren unes expectatives positives de la Unió Europea, i es comprova que aquestes augmenten en el temps. Tanmateix, cal tenir present que els indiferents, els que no contesten, suposen uns percentatges encara considerables, tot i que amb tendència a disminuir.

Segons l'estudi de Prats (2001), 4 de cada 10 joves estan convençuts que la UE mereix la pena. La seva actitud és de certa empatia i proximitat. Ja es va observar respecte un estudi anterior que en el lapse de quatre anys s'havia produït una major acceptació. I ara podem afegir que en els anys posteriors a l'estudi de Prats, la tendència ha seguit augmentant.

Amb les quatre preguntes del qüestionari que s'han esmentat anteriorment, es va elaborar una variable ordinal anomenada "Expectatives", que tracta de mesurar de manera global les expectatives dels adolescents enquestats respecte a la UE. La seva distribució és la següent:

Gràfic 8. Nivell d'expectatives dels adolescents respecte a la UE (en %).

En el gràfic 8 s'observa clarament que a mesura que les expectatives milloren, augmenten els percentatges. Molt pocs són els adolescents que tenen expectatives nul·les sobre la UE (el 9,5%). Contràriament, les expectatives dels enquestats són majorment positives (el 23,5%) i molt positives (el 20,5%).

Tots els estudis realitzats sobre aquest tema apunten en la mateixa direcció. Segons Mª Magdalena Jiménez (2003), un 66,8% dels joves opina que la UE ha incrementat la igualtat entre els ciutadans i un 56,4% creu que, gràcies a la Unió, l'individu té més oportunitats a la vida. Per altra banda, el 45,8% dels subjectes no sap si la UE incrementarà els problemes mediambientals i un 35,7% tampoc sap si la Unió Europea ha creat més treball a Espanya i Catalunya. Igualment, el 44,7% no sap si ha augmentat la criminalitat en relació amb la Unió Europea.

Així doncs, les expectatives dels adolescents són majorment positives, però també destaquen elevats percentatges de preguntes no contestades. A què es deu aquest elevat nombre de respostes de desconeixement? Segons Jiménez, els alumnes no posseeixen suficient informació sobre la Unió Europea, tant dels avantatges que comporta com dels seus inconvenients. Per altra banda, per als joves tots aquests temes de les expectatives de la UE els queden molt llunyans, s'interessen poc per tot això perquè no són conscients que afecti a la seva vida directament.

En els Eurobaròmetres de 1997 i 2001, també s'observa una certa variació de les expectatives dels adolescents enquestats. Concretament, en l'estudi de 1997 els joves responen que la UE els reportarà llibertat absoluta de moviment dins els Estats membres (34,8%), un futur millor (34,2%), una millora de la situació econòmica (34%), creació de llocs de treball (29,4%), i viure en pau (24,1%). En canvi, els percentatges respecte a les expectatives dels enquestats varien lleugerament per l'Eurobaròmetre de 2001. El percentatge superior d'adolescents opina que la UE els reportarà l'euro com a moneda única (48%), facilitats en el fet de viatjar i treballar fora (45%), millors oportunitats de feina (28%), menys discriminacions ètniques (27%) i millor qualitat de vida (25%). Tanmateix, les expectatives negatives són molt inferiors. Cal destacar que en el darrer estudi, el primer aspecte valorat pels adolescents enquestats és un fet purament econòmic, que s'explica per la proximitat de l'enquesta amb la introducció de la moneda única.

Si observem la comparació de les expectatives dels joves de diferents països europeus (Convery, 1997), els adolescents holandesos destaquen per posseir les més elevades respecte a la UE. El 77% creu que ser membre de la Unió Europea és quelcom positiu, i el 70% opina que el seu país es beneficia de la UE. En canvi, els anglesos són els que menys valoren la Unió. Tan sols el 42% dels enquestats pensa que el seu país hauria de ser membre de la UE. Igualment, els Eurobaròmetres (Dekker, 1993) realitzats el 1982, el 1989 i el 1991 mostren diferències entre les expectatives dels joves europeus segons els diferents països.

Igualment s'observen diferències entre països pel que fa a les expectatives mostrades pels adolescents enquestats en els Eurobaròmetres de 1997 i 2001. En el de 1997 els suecs i els danesos són els que posseeixen unes expectatives per sobre de la mitjana europea, suplantant el primer lloc dels holandesos dels Eurobaròmetres anteriors. Opinen que en deu anys millorarà el treball, la qualitat de vida, el fet d'estudiar i treballar, etc. En canvi, en l'escala de les expectatives, els que les posseeixen més baixes són: els belgues, els espanyols, els portuguesos i els anglesos. Així doncs, els anglesos segueixen tenint les expectatives més baixes sobre la Unió Europea.

A nivell global, les expectatives positives sempre augmenten amb el temps, i també s'incrementa l'opinió majoritària dels enquestats que creuen que el seu país surt

beneficiat pel fet de ser membre de la UE. Tanmateix, els que se senten més afavorits són els joves de Luxemburg, Itàlia, Irlanda, Holanda, Suècia i Dinamarca. En canvi, les opinions són menys favorables a Gran Bretanya, Bèlgica, Portugal i Espanya.

Amb tot, les expectatives dels adolescents espanyols són majorment positives, i a més, s'ha comprovat que augmenten amb el temps (veure pàgina 148 i 149). Però encara són inferiors a les d'altres joves europeus.

6. Les expectatives dels adolescents sobre la Unió Europea i les variables sociodemogràfiques.

Tot seguit s'analitzen les possibles correlacions existents entre la variable "expectatives" i les variables sociodemogràfiques.

No existeix cap associació significativa entre les expectatives i l'origen dels joves enquestats, i tampoc amb el centre o la localitat del centre. Així doncs, les expectatives que tenen els adolescents de la Unió Europea, no varien en funció del seu origen o lloc de naixement, ni en funció del centre educatiu o la localitat del centre on estudien. Però sí varien en funció d'altres variables sociodemogràfiques que tot seguit comentem.

6.1. Les expectatives i el curs.

Existeix una correlació moderada ($r = 0.23$) i significativa ($p = <0.05$) entre el curs que realitzen els adolescents enquestats i les seves expectatives respecte a la Unió Europea. Això significa que a cursos més elevats, els joves posseeixen millors expectatives.

Taula 17. Nivell d'expectatives per curs (freqüències i percentatges).

CURS	NIVELL D'EXPECTATIVES										Total	
	Nul		Molt Baix		Baix		Alt		Molt Alt			
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
1	6	6,32	21	22,11	28	29,46	21	22,11	19	20,00	95	100
3	17	14,91	12	10,53	25	21,93	37	32,45	23	20,18	114	100
4	14	10,77	20	15,38	22	16,92	35	26,92	39	30,01	130	100
Total	37	10,91	53	15,63	75	22,12	93	27,44	81	23,90	339	100

En la taula 17 es demostra clarament que entre els alumnes de primer curs el percentatge del nivell baix d'expectatives és el més elevat (29,46%). En canvi, els alumnes de quart mostren els percentatges superiors entre els nivells alt (26,92%) i molt alt (30,01%) d'expectatives.

6.2. Les expectatives i l'edat.

S'observa l'existència d'una correlació moderada ($r = 0,36$) amb una significació ($p < 0,05$) entre les expectatives que tenen els adolescents enquestats de la Unió Europea i la seva edat. Això significa que com més grans són els joves, millors expectatives posseeixen d'Europa.

Taula 18. Nivell d'expectatives segons l'edat (freqüències i percentatges).

EDAT	NIVELL D'EXPECTATIVES										Total	
	Nul		Molt baix		Baix		Alt		Molt alt			
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
11 anys	1	33,33	1	33,33	1	33,33					3	100
12 anys	4	5,19	16	20,78	25	32,47	16	20,78	16	20,78	77	100
13 anys	3	14,29	3	14,29	2	9,52	7	33,33	6	28,57	21	100
14 anys	13	13,13	12	12,12	23	23,23	34	34,34	17	17,17	99	100
15 anys	10	10,31	8	8,25	18	18,56	31	31,95	30	30,93	97	100
16 anys	4	12,12	8	24,24	6	18,18	4	12,12	11	33,33	33	100
17 anys	2	33,33	3	50,00					1	16,67	6	100
Total	37	11,01	53	15,18	75	22,32	93	27,38	81	24,11	339	100

En la taula 18 s'observa que els joves d'11 anys, per tant els més joves, mostren percentatges superiors pels nivells d'expectatives nul, molt baix i baix. En canvi, les expectatives més elevades predominen entre els joves de 15 i 16 anys.

Cal constatar que els pocs joves de 17 anys entrevistats distorsionen totalment aquests resultats. El seu nivell d'expectatives és molt baix, ja que mostren uns elevats percentatges entre el nivell nul d'expectatives i el molt baix. Això té una clara explicació. Es tracta de joves repetidors, que es veuen obligats a acabar l'ESO, i que no tenen expectatives positives ni sobre el seu futur professional ni molt menys sobre la Unió Europea.

Aquests resultats coincideixen amb els de l'estudi de Prats (2001), en el qual s'afirma que els joves amb expectatives més elevades de la Unió són els del gènere masculí, que acudeixen al sector privat i pensen estudiar batxillerat; per tant, continuar estudiant.

6.3. Les expectatives i el gènere.

Existeix una correlació baixa ($r = 0,19$) amb una significació ($p = <0,05$) entre el Nivell d'expectatives i el gènere.

Taula 19. Nivell d'expectatives per gènere (freqüències i percentatges).

GÈNERE	NIVELL D'EXPECTATIVES										Total	
	Nul		Molt baix		Baix		Alt		Molt alt			
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
Nois	15	9,04	21	12,65	43	25,90	38	22,89	49	29,52	166	100
Noies	22	12,72	32	18,50	32	18,50	55	31,78	32	18,50	173	100
Total	37	10,91	53	15,63	75	22,12	93	27,44	81	23,90	339	100

En la taula 19 s'observa que les noies posseeixen percentatges superiors per als nivells d'expectatives nul i molt baix; i en canvi, els nois obtenen percentatges superiors en el nivell més elevat d'expectatives. Per tant, el gènere masculí mostra millors expectatives que el femení, tot i que les diferències són mínimes.

Aquests resultats coincideixen amb els de l'estudi de Prats (2001), on s'afirma que els nois tenen millors expectatives que les noies.

6.4. Les expectatives i el nivell socioeconòmic.

Existeix una correlació moderada ($r = 0,25$) i una significació ($p < 0,10$) entre el nivell socioeconòmic de les famílies dels joves enquestats i les expectatives que posseeixen aquests adolescents de la Unió Europea. Per tant, podem dir que a major nivell socioeconòmic, els joves tenen millors expectatives d'Europa.

Taula 20. Nivell d'expectatives segons el nivell socioeconòmic (freqüències i percentatges).

NIV. SOCIO-ECONÒMIC	NIVELL D'EXPECTATIVES										Total	
	Nul		Molt baix		Baix		Alt		Molt alt			
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
Baix	2	11,76	5	29,42	6	35,30	2	11,76	2	11,76	17	100
Mig-Baix	15	14,02	20	18,69	22	20,56	29	27,10	21	19,63	107	100
Mig-Alt	10	10,64	11	11,70	28	29,78	20	21,28	25	26,60	94	100
Alt	10	8,26	17	14,05	19	15,70	42	34,72	33	27,27	121	100
Total	37	10,91	53	15,63	75	22,12	93	27,44	81	23,90	339	100

En la taula 20 s'observa que els nivells socioeconòmics inferiors es corresponen també amb els nivells d'expectatives més baixos. En canvi, els adolescents que pertanyen a famílies de major nivell socioeconòmic obtenen percentatges superiors entre les expectatives més elevades.

Comparació amb els resultats d'altres estudis.

Els resultats d'aquest estudi coincideixen amb els de la resta de bibliografia que tracta la qüestió. Segons Prats (2001), els joves que estudien en centres concertats i de famílies benestants, estan més a favor del procés de la Unió Europea, creuen que els comportarà beneficis econòmics i una millora per les seves vides. Per tant, valoren més positivament el procés de la Unió. Però el nivell socioeconòmic familiar no influeix només en què els joves mostrin unes

expectatives més elevades de la UE. També són els més convençuts i interessats sobre el procés, i els que més sentirien que la Unió es dissolgués. Concretament, els adolescents enquestats que mostren millors expectatives són nois, que pensen estudiar batxillerat i posteriorment una carrera universitària, i que pertanyen a famílies de nivell socioeconòmic elevat.

Els resultats dels Eurobaròmetres (Dekker, 1993) també confirmen que els joves amb nivells educatius més elevats estan més a favor de la unificació que la resta. Per tant, com més elevat és el nivell educatiu, augmenten les actituds positives i les expectatives.

Finalment, un estudi realitzat a Suècia per Vilgot Oscarsson (1995) sobre les expectatives dels joves de 16 anys, també mostra que els entrevistats de nivell socioeconòmic familiar més elevat posseeixen unes expectatives més optimistes del futur en general. Les expectatives no estan tan relacionades amb les notes dels alumnes, sinó amb la confiança que tenen en ells mateixos, amb la seva situació educativa, i bàsicament amb el nivell socioeconòmic i cultural de llurs famílies.

6.5. Conclusions sobre les expectatives dels adolescents respecte a la Unió Europea.

Com a conclusió, a partir dels resultats obtinguts, s'observa que les expectatives dels adolescents respecte a la UE són majorment positives, i a més, milloren en el temps. També augmenten a mesura que els joves creixen i es troben en cursos superiors. Per tant, a mesura que augmenta l'edat dels adolescents, aquests posseeixen millors expectatives de la Unió. Tanmateix, i encara que no per molta diferència, el gènere masculí mostra tenir millors expectatives que el femení, així com també els adolescents de famílies amb nivells socioeconòmics més elevats.

7. Influència dels coneixements d'Europa en les expectatives que els adolescents es creen de la Unió Europea.

Tornant a la hipòtesi 1 d'aquest estudi que volem verificar, es comprova que existeix una correlació moderada ($r = 0.32$) amb una significació ($p = <0.01$) entre els coneixements que tenen els adolescents enquestats d'Europa i les expectatives que aquests mostren posseir respecte a la Unió Europea. Així doncs, es pot afirmar que com més coneixements sobre Europa obtenen els alumnes, millors expectatives tenen de la Unió.

Taula 21. Nivell d'expectatives segons els coneixements d'Europa (freqüències i percentatges).

CONEIXEMENTS	NIVELL D'EXPECTATIVES										Total	
	Nul		Molt baix		Baix		Alt		Molt alt			
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
Deficients	17	16,04	25	23,58	29	27,37	19	17,92	16	15,09	106	100
Insuficients	15	8,47	23	12,99	39	22,03	59	33,34	41	23,17	177	100
Aprovats	5	9,09	5	9,09	7	12,73	15	27,27	23	41,82	55	100
Notables									1	100	1	100
Total	37	10,91	53	15,63	75	22,12	93	27,44	81	23,90	339	100

En la taula 21 s'observa clarament que els percentatges més elevats de deficients es corresponen amb els nivells d'expectatives baix i molt baix. Igualment, els percentatges més elevats de tota la taula es troben en l'encreuament dels aprovats i notables amb el nivell més alt d'expectatives.

Comparació amb els resultats d'altres estudis.

En la mateixa línia, els tres estudis encarregats per la Comissió Europea (Eurobaròmetres) realitzats el 1982, 1987 i 1990 (Dekker, 1993), i els darrers de 1997 i 2001 sobre els joves i la Unió Europea, confirmen aquests resultats. En ells també s'analitzen les expectatives dels adolescents respecte a la Unió. Una majoria, que suposava el 52% dels enquestats al 1982 i que va anar augmentant fins al 71% el 1990, creia que era quelcom positiu que el seu país fos un Estat membre de la Unió Europea.

També ha anat augmentant l'opinió majoritària de joves que consideren que el seu país surt beneficiat pel fet de ser un Estat membre. En canvi, als Eurobaròmetres pocs joves se senten molt interessats per la UE (el 16% al 1982 i 1987) i una majoria, fins i tot, poc interessats (el 56% al 82 i el 57% el 1987).

En aquests estudis també es confirma que l'interès i les expectatives positives respecte a Europa estan relacionades amb el fet de sentir-se suficientment informat sobre la Unió, o sigui, sobre els coneixements que es posseeixin d'Europa.

En els Eurobaròmetres els joves majorment opinaven que era positiu pertànyer a la UE, i fins i tot aprovaven l'existència d'un govern europeu fort que prengués decisions finals en temes importants. Malgrat això, molts joves se sentirien indiferents si demà la Unió es dissolgués, i tan sols una petita minoria veia la unificació d'Europa com una gran causa per la qual valia la pena prendre riscos i sacrificar-se.

Aquests resultats dels Eurobaròmetres estan relacionats amb el fet que els joves senten que no reben suficient informació sobre Europa. Se senten poc informats per adoptar una posició al respecte. És important destacar que els adolescents que mostren més interès pels problemes de la UE són precisament els que millor informats es consideren sobre aquests temes. Com més elevat és el nivell educatiu, augmenten les actituds positives cap a Europa i estan més a favor de la unificació.

La relació entre els coneixements que posseeixen els adolescents d'Europa i les expectatives que aquests es creen de la Unió també ha estat tractat per l'estudi "Collaborative Research in Modern Languages Education" (CRMLE) (Convery, 1997), realitzat a 6 països europeus (Espanya, Anglaterra, França, Alemanya, Itàlia i Holanda). Als joves se'ls preguntava sobre els coneixements que rebien d'Europa a l'escola, i se'ls tractava de relacionar amb les seves actituds i percepcions cap a la UE. Els resultats de l'estudi mostren que efectivament existeix una relació entre els coneixements que reben els alumnes a l'escola i les actituds que aquests mostren cap a Europa. Tanmateix, s'observen certes mancances en el procés educatiu: conscienciar als joves de l'acció potencial que poden realitzar participant activament en la construcció de la UE, oferir material de qualitat per promocionar la Dimensió Europea en les escoles, i formar als

mestres per què actuïn com a mediadors i ajudin als alumnes a interpretar les informacions que reben d'Europa a través dels mitjans de comunicació i altres fonts.

8. Conclusió de la hipòtesi 1.

Segons els resultats del nostre estudi, es pot afirmar que en general posseeixen més coneixements d'Europa i millors expectatives de la Unió Europea les noies que els nois, els adolescents de cursos i edats més elevades, els que tenen un origen proper al centre i els que pertanyen a famílies de nivell socioeconòmic i cultural més elevat.

Tanmateix, la bibliografia existent sobre el tema corrobora els resultats de la nostra hipòtesi. A majors coneixements d'Europa, els adolescents mostren posseir millors expectatives respecte a la Unió Europea.